

נשיאת משא בשעת התפילה

הקדמה:

'הָכֹן לְקִרְאת אֱלֹקֶיךָ יִשְׂרָאֵל' (עמוס ד, יב). מפסוק זה חז"ל למדו שעלינו להתכונן לתפילה כפי שניגשים לעמוד לפני מלך. בתפילה עלינו לפנות את ליבנו ומוחנו לצורך התכוונות למילות התפילה. משום כך, חז"ל אסרו להחזיק חפצים שונים בשעת התפילה.

שאלה: האם חייל שחבוש קסדה וחגור אפוד קרב, רשאי להתפלל כך, או שמא חובה עליו להסיר בשעת התפילה?

א. החזקת חפצים, ונשיאת ומשאות כבדים

נאמר בגמרא:

תלמוד בבלי ברכות דף כג עמוד ב:

תנו רבנן (שנינו בברייתא): לא יאחז אדם **תפילין בידו וספר תורה** בזרועו ויתפלל... אמר שמואל: **סכין ומעות וקערה וכיכר**, הרי אלו כיוצא בהן.

רש"י על הגמרא הנ"ל ד"ה לא יאחז:

לא יאחז בידו וכו' ויתפלל - שאין דעתו מיושבת עליו בתפילה, שהרי ליבו תמיד עליהן **שלא יפלו מידו**. הרי אלו כיוצא בהן - לענין תפילה, שדואג עליהן שלא תיפול הסכין ותזיקנו, והקערה תישפך, והמעות יאבדו, והכיכר יטנף.

רבינו יונה הביא גם הוא את פירוש רש"י, ולאחר מכן הביא פירוש נוסף:

רבינו יונה על הרי"ף ברכות דף יד עמוד ב:

פירש רש"י ז"ל, דסכין בידו אסור להתפלל מפני שנותן ליבו על הסכין שלא יפול מידו ויזיקהו, ואינו יכול לכוין בתפלתו... וכן כל כיוצא בזה, **אבל שאר דברים** שאין בהם הפסד אם יפלו מידו, מותר להתפלל בעודן בידו... **ואית דמפרשי** (ויש מפרשים) דמאי דנקט (שמה שנקטה הגמרא) סכין וקערה וכיכר ומעות - לאו דוקא, אלא אורחא דמילתא (דברים המצויים) נקט, **והוא הדין שאין לו ליטול בידו שום דבר בשעת התפילה**... ולפי זה הפירוש, צריך לזהר שלא יקח אדם שום דבר בידו בשעה שיתפלל.

❖ מהם שני ההסברים לדברי הגמרא?

❖ מה יהיה ההבדל ביניהם להלכה?

בגמרא מובאת מימרא נוספת, העוסקת בנשיאת משא בשיעור ארבעה קבין בשעת התפילה, (ארבעה קבין: כשיעור נפח שבין 4.8 ליטר ל-9.5 ליטר, תלוי בדעות השונות):

תלמוד בבלי בבא מציעא דף קה עמוד ב:

אמרי דבי (נאמר בבית מדרשו של) רבי ינאי: לתפילה ולתפילין - ארבעה קבין. לתפילה מאי היא (במה מדובר)? - דתניא (שנינו בברייתא): הנושא משאוי (משא כלשהו) על כתיפו והגיע זמן תפילה, פחות מארבעה קבין - מפשילן לאחריו ומתפלל, **ארבעה קבין - מניח על גבי קרקע ומתפלל** (משום שכובד המשא מפריע לו להתכוון בתפילה).

גמרא זו נפסקה להלכה:

שולחן ערוך אורח חיים סימן צז סעיף ה:

הנושא משאוי על כתפיו והגיע זמן תפילה - פחות מארבעה קבין מפשילו לאחריו ומתפלל. ארבעה קבין - מניחם על גבי קרקע, ומתפלל.

❖ מהי התמיהה שעולה כאשר משווים בין דברי גמרא זו,

ובין דברי הגמרא שהובאו לעיל בתחילת הדף?

❖ האם כל אחת משתי השיטות שהובאו לעיל (שיטת

רש"י, ושיטת רבינו יונה) תוכל לתרץ שאלה זו?

ב. דברי הפוסקים

בענין נשיאת משא בשעת התפילה, נפסק להלכה:

שולחן ערוך אורח חיים סימן צז סעיף א:

כשהוא מתפלל, לא יאחוז בידו תפילין ולא ספר מכתבי הקודש, ולא קערה מלאה, ולא סכין ומעות וכיכר, **מפני שליבו עליהם שלא יפלו** ויטרד ותבטל כוונתו.

אולם, יש אחרונים שפסקו להלכה כדעת רבינו יונה:

ט"ז על השולחן ערוך הנ"ל ס"ק ב:

בבית יוסף כתב, שמפירוש רש"י נראה ששאר דברים שאין בהם הפסד אם יפלו מידו מותר להתפלל בעודן בידו, והרב רבינו יונה כתב... הוא הדין שאין לו ליטול שום דבר בידו בשעת התפילה... ונראה **ראיה לזה (לשיטת רבינו יונה)**, מהא דאמרין (מזה שאמרנו) בסוף סימן צ"ז שמשאוי שהוא פחות מארבעה קבין צריך להפשילו **לאחריו**, משמע כל משאוי אסור לטלטל לפניו.

❖ לפי דברי הט"ז, כיצד יתרץ רבינו יונה את הסתירה שבין

שתי הגמרות שראינו לעיל?

הפרי מגדים ביאר את הטעם שאין לשאת שום משא בשעת התפילה (משבצות זהב סימן צז, ס"ק ב):

עיי' ט"ז שהסכים להרב רבינו יונה, דאפילו שאר דברים אסור. ויראה (שהטעם לכך הוא): **שאינו עומד כך בפני הגדולים, ואוחז דברים וחפצים בידו**.

ג. נשיאת חפץ של מצווה

תלמוד בבלי סוכה דף מא עמוד ב:

אמר ליה (לו) מר בר אמימר לרב אשי: אבא צלויי קא מצלי ביה (אבי היה מחזיק בידו את הלולב, בשעה שהיה מתפלל). מתיבי (מקשה הגמרא מברייתא): לא יאחז אדם תפילין בידו, וספר תורה בחיקו ויתפלל... ואמר שמואל: סכין וקערה, כיכר ומעות - הרי אלו כיוצא בהן (שאין להחזיק אותם בשעת התפילה. ואם כן, גם לולב אין להחזיק!) (מתרצת הגמרא: התם לאו מצוה נינהו, וטריד בהו (החפצים הנ"ל הם אינם של מצוה, ועל כן טרוד בהם בתפילתו). הכא (אך כאן, בלולב) - מצוה נינהו, ולא טריד בהו (הוא של מצוה, ועל כן אינו טרוד בגללו, ויכול לכוון בתפילה, גם כאשר מחזיקו בידו).

רש"י על הגמרא הנ"ל ד"ה הכא:

בטילתה ולקחתה מצוה היא, ומתוך שחביבה מצוה עליו, אין משהה ושימורה כבוד עליו, ולא טריד (ואינו נטרד בתפילתו).

וכן נפסק להלכה:

שולחן ערוך אורח חיים סימן צו סעיף א:

ולולב בזמנו מותר לאחוז בידו, כיון שהאחיזה בידו היא מצוה אינו נטרד בשבילו.

עוד נפסק בשולחן ערוך (הנ"ל, סעיף ב):

מותר לאחוז מחזור תפילות בידו בשעה שמתפלל, הואיל ותופס לצורך תפילה עצמה לא טריד (אינו נטרד בתפילתו), דומיא דלולב (בדומה ללולב), דמשום דלקחתו מצוה לא טריד (אינו נטרד).

ד. הלכה למעשה

כך נפסק להלכה בספרנו תורת המכנה:

א. אין לאחוז חפצים בידו, ואין לשאת משא משמעותי על גופו בשעת תפילה, בכדי שלא תיפגם כוונתו.

אולם, חייל אשר הנחת הנשק וציוד הלחימה בצד תגרום לו לטירדה, וכל שכן אם הסרתם נוגדת את הנהלים, מוטב שישאירם עליו ויתפלל בכוונה.

ב. חפץ הנצרך לתפילה, כסידור וכדומה - מותר לכתחילה לאחוזו בשעת התפילה.

על דרך זו, חידש ערוך השלחן, שאף לדעת השלחן ערוך אין לשאת משא בעת התפילה אלא בדלית ברירה:

ערוך השולחן אורח חיים סימן צז אות ז:

יראה לי, דזהו כשמתירא להניחה על הקרקע מפני חשש גניבה, או שמוכרח להתפלל דרך הילוכו, כמו שכתוב בסימן צ"ד, דאז התירו לו בפחות מארבעה קבין להפשילו לאחוריו. אבל כשביכולתו להניח על הקרקע, או באיזה מקום, ויכול להתפלל מעומד בלא המשא - מחויב לעשות כן גם בפחות מארבעה קבין. וכן להחזיק מקלו בידו בשעת התפילה, נראה לי דאסור. ואם חושש מפני גניבה, יניחנו לפניו וישגיח עליו.

עוד מבואר בדברי הפוסקים:

כף החיים סימן צו ס"ק ז:

כתב המשבצות זהב: צריך עיון אם מותר ליקח בידו ספר תורה ותפילין, דמתיירא (כשמפחד) מפני הגנבים וכדומה, ואפשר התירו לו, עד כאן לשוננו... (ופוסקים נוספים כתבו) אם יש אדם יושב שם, יפקיד אצלו אותו ספר, או אם יש לו מטפחת, יצורר אותו שם, ויתלה אותו בחגורתו... ואם אי אפשר... מוטב שיניחנו בידו, ולא על הספסל, כיון שברי (כאשר ברור) לו שדעתו מיושבת עליו כשאוחז. כיון שהטעם הוא משום טרדת הכוונה, ואם יניחנו על הספסל יש לו טרדא ביותר, עדיף טפי שיאחזנו בידו.

על פי כל הנ"ל, נכתב בספרנו תורת המכנה (ח"א, פרק ח, תשובה ד):

לכתחילה יש להסיר מעליו כל משא בשעת התפילה. אולם, אם בכך שיניח את הנשק ושאר הציוד בצד תיטרד דעתו, וכל שכן אם הסרתם נוגדת את הנהלים - מוטב שישאירם עליו ויתפלל בכוונה.

וכעין זה, יש להימנע מהסרת ציוד הלחימה בשעת התפילה, במהלך תרגיל הנועד לדמות מצב מלחמה, מצד שהדבר פוגע בלקח וההישג הנדרשים מתרגיל זה. וכשם שנמנעים במהלך תרגיל זה מהסרת הציוד בזמן האכילה והשינה.

עוד נציין, שעל נשיאת נשק בשעת התפילה, ישנו דיון בפני עצמו, משום שכלי נשק נועד לקצר חיים ואינו מתאים לשעת התפילה שבכוונה להאריך חיים. ודבר זה נידון באריכות בגיליון בפני עצמו (גיליון מס' 78).

❖ האם לדעתך יש סברא לומר, שביוון שאפוד וקסדה הם מלבוש, וחיילים רגילים אליו, יש לו דין קל יותר?

והגית בו'

דפי מקורות בהלכה צבאית ללימוד עצמי לחיילי צה"ל
יוצא לאור ע"י הרבנות הצבאית הראשית - ענף ההלכה - בית המדרש להלכה צבאית
מערכת: סא"ל הרב שהם עורקבי רע"ן הלכה, רס"ן הרב דב ברקוביץ רמ"ד הלכה,
סרן הרב דודי גרינפלד מפקד בית המדרש, אע"צ הרב חנניה שפרן
כתיבה ועריכה: רב"ט ר' אוריאל בוכריס, רב"ט ר' יהודה בן חיים
הקו הפתוח: 052-9414414. נשמח לשאלות ולתגובות: bmlhalacha@gmail.com
להצטרפות לקבוצת ההלכה יומית לחיילים בוואצפ וקבלת דפי 'והגית בו' (קבוצה שקטה),
סרקו את הקוד הבא:

